

Śmieci pod lupą - ekośledztwo Detektywa Wąchałka

Fundusze Europejskie

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

„GOZpodarni – kampania edukacyjno-informacyjna na rzecz gospodarki obiegu zamkniętego”

www.gozpodarni.pl

Projekt realizowany przez Stowarzyszenie na Rzecz Efektywności Energetycznej
i Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii „HELIOS”

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat Środowisko.

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Detektyw patrzy zdziwiony co wystaje z kosza...

A co to?!?
Ubrania z kartonem,
plastik i gałęzie?
Gdzie tu EKOLOGIA?!

Zero recyklingu. Ludzie nie wiedzą,
że źle wyrzuconych śmieci nie da się
wykorzystać i trafiają one
prosto na wysypisko.

Detektyw podejmuje decyzję o nowej misji...

Czeka mnie kolejna misja-edukacja.
Muszę nauczyć ludzi,
że śmieci trzeba
segregować i drugie
życie im dawać!

Jeśli ludzie się nauczą,
nam też będzie się łatwiej pracowało.

Detektyw wraca do domu.

I o to chodzi. Ty za kierownicą, ja z lupą - razem dopilnujemy
by kosze były pełne porządku. Do widzenia, panie Kaziu.

Do widzenia, Detektywie.

Wąchałek pakuje swoją walizkę.

Wszystko już spakowałem.
Czuję, że do tej misji się szykowałem...
Powietrze oczyściłem, OZE też odkryłem...
Teraz śmieci są mą misją.

Detektyw spotyka sąsiadkę panią Zosię, która wynosi śmieci.

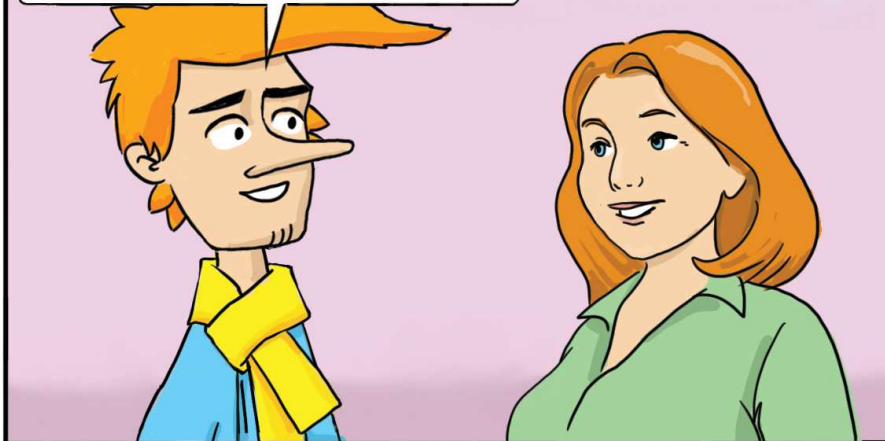
Dzień dobry, pani Zosiu.

Dzień dobry, Detektywie Wąchałek.
O! Znow Pan węszy?

Owszem, świata trochę
zwidziłem i zauważyłem,
że niedługo utoniemy w śmieciach!

To prawda, panie Detektywie.
Ludzie nie umieją segregować.

My ludzi
segregować musimy nauczyć.
Radę im dać jak dobrze
segregować.

Z głupoty się wyrasta,
wystarczy dobra wola,
nauczyć segregować
każdego od przedszkola.

Zły kosz - zła droga
do recyklingu nie tędy droga.

Detektyw Wąchałek przyjechał do pobliskiej szkoły podstawowej i spotkał dzieci wychodzące z budynku.

Drogie dzieci, dzień dobry. Jestem Detektyw Wąchałek - czy mnie znacie?
Po świecie wędrowałem, o planetę naszą dbałem! Dziś się za głowę złapałem,
gdy pełne kosze pomieszanych śmieci ujrzałem!

Dzień dobry.

Ha ha... Do koszy Pan zaglądał. Jakiś dziwnych
filmów Youtuberów i shortsów się koleś naoglądał.

8 zasad EKOLOGII po świecie krąży,
za jedną z nich RECYCLE - segreguj
i przetwarzaj już każdy powinien nadążyć.

Dzieci ze zdziwieniem patrzą na siebie...

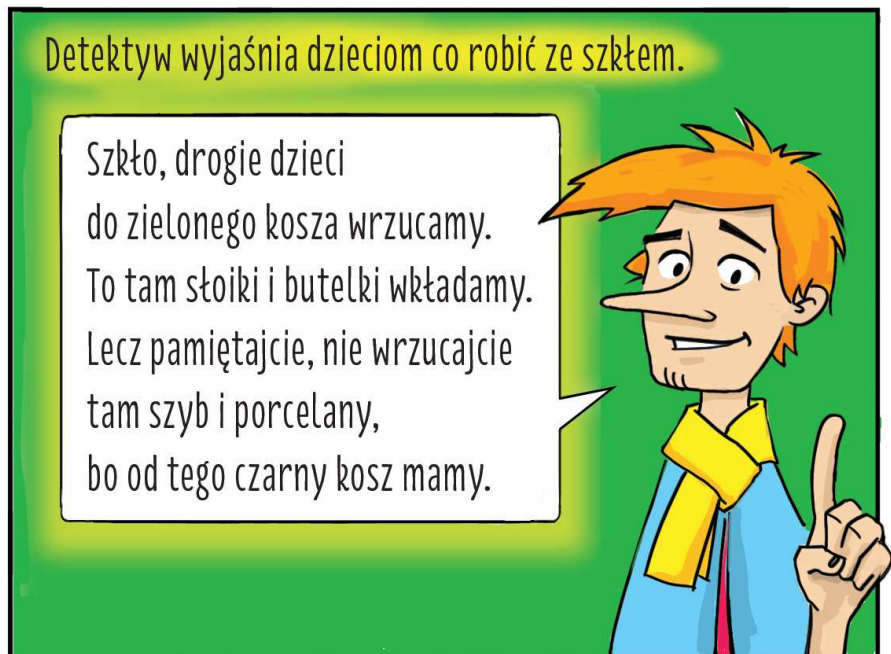
RECYCLE, RECYCLE...

O co chodzi?

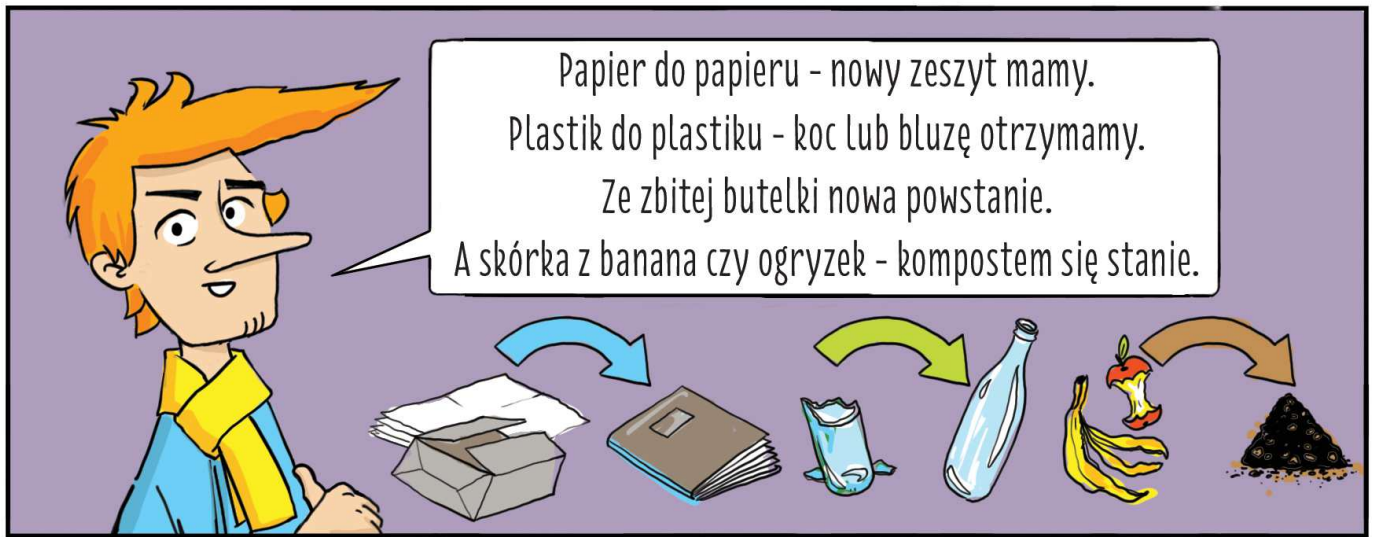

RECYCLE to magia bez czarów,
ze śmieci powstanie mnóstwo
nowych towarów.

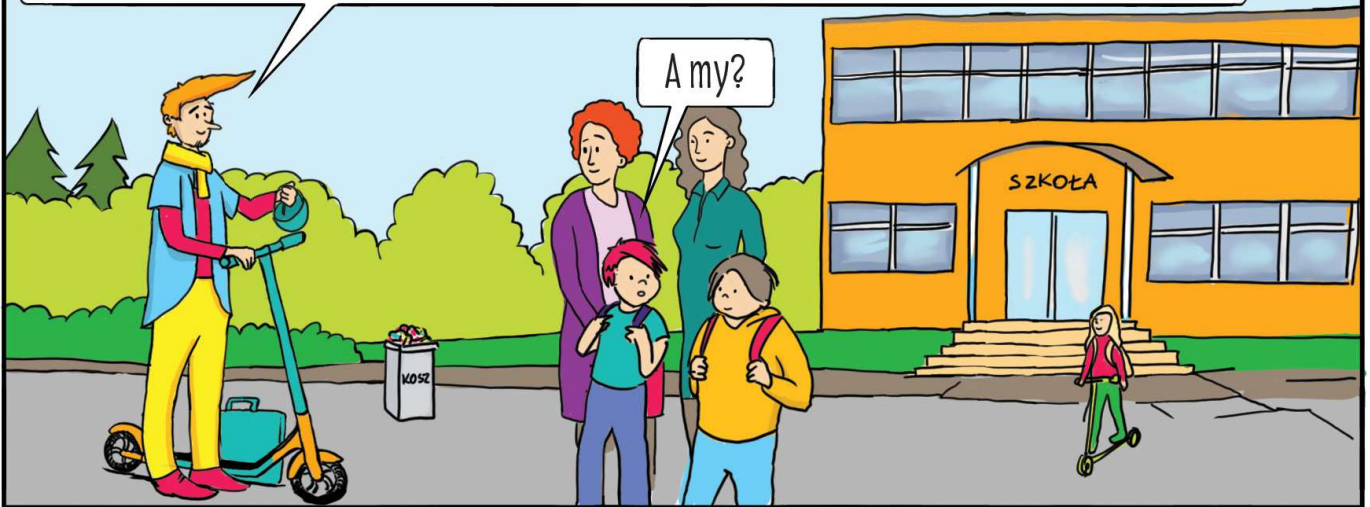

Nauczyć segregacji was chciałem. Różne tematy z dziećmi poruszałem i już wiem, że z segregacją śmieci dadzą sobie radę. Ale tyle śmieci to już, moi mili, wasza zasługa!

A my?

Detektywie drogi, to nie nasza wina, że śmieci góra. Takie mamy czasy, opakowań wiele... a zakupy trzeba robić.

Moja lekcja dla was skończona. SEGREGACJA wyjaśniona. Kolejny problem na oku mam, to kosze z zakupami tych kilku pań!

Detektyw odjeżdża w stronę SUPERMARKETU.

Do zobaczenia.

Do widzenia, Detektywie.

Witam, drogie panie. Detektyw Wąchałek to moje imię. Zakupów dużo macie. Zapewne dużą imprezę urządzaście.

Witamy, witamy, pana Detektywa.

A nie, nie... To promocje były.

Kiedy robimy duże zakupy, wtedy powstaje wiele różnych śmieci, plastikowe opakowania - puste butelki, folie i tacki. Do tego kartony i papierowe pudełka po produktach, często brudne i nie nadające się do recyklingu.

Puszki metalowe po napojach i konserwach też lądują w koszu. Szklane słoiki po sosach również. A jak się przeterminują, to się marnują.

W koszach bio lądują resztki jedzenia, ale też jedzenie, które się zepsuje, bo nikt nie zdążył go zjeść.

Ale jak mam wiedzieć ile kupić, żeby starczyło, a nie było za dużo? Czy kilka wyrzuconych jogurtów, kosmetyków czy owoców to taki wielki problem dla planety?

Oczywiście! Przeterminowane i niewykorzystane zakupy to duży problem dla przyrody...

DUŻE ZAKUPY - TO SIĘ PSUJE

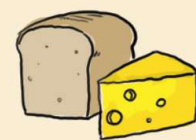
KOSMETYK
PRZETERMINOWANY

SOS, KONSERWA

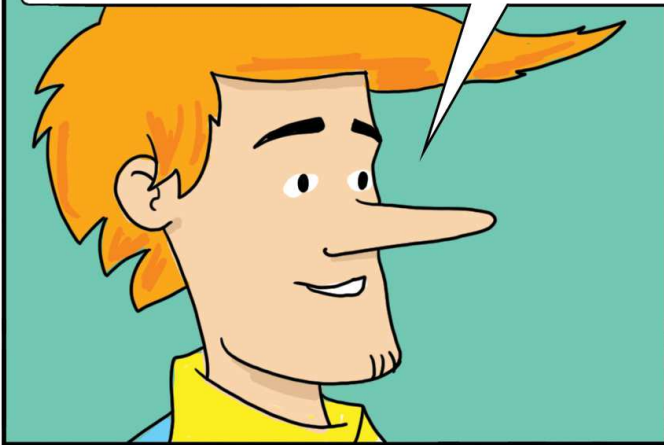

OWOCE, WARZYWA

PIECZYWO, NABIAŁ

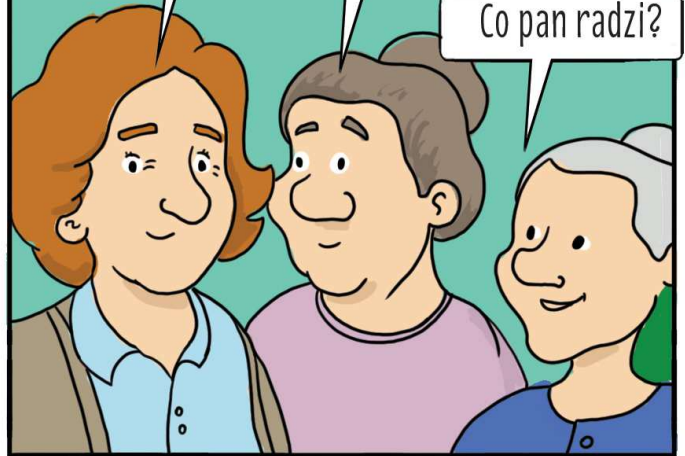
Każdy wyrzucony produkt to nie tylko śmieć,
ale też zmarnowana woda, energia i praca ludzi,
którzy go wyprodukowali.

Może masz rację, panie Detektywie.

Racja, lepiej mniej kupować.

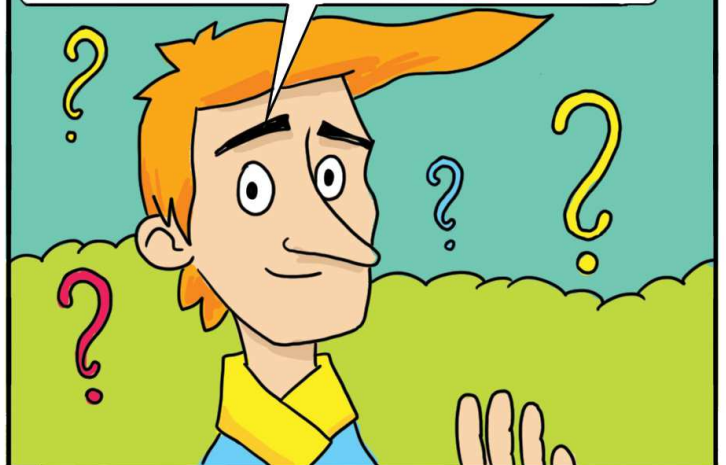
Co pan radzi?

Kupujcie tyle, ile naprawdę potrzebujecie
i najlepiej w opakowaniach wielorazowych
lub bez opakowań. Wtedy w domu będzie
mniej śmieci.

Jeszcze o jednej rzeczy powiedzieć wam muszę.
Zanim coś kupicie pomyślcie przez chwilę,
czy naprawdę tego potrzebujecie?

Zanim coś włożycie do koszyka, niech w waszej głowie
zapali się lampka. Czy to wam jest potrzebne,
czy to wasza zachcianka...

???

Panie Detektywie,
jak pan wie - kobiecie
wszystko jest potrzebne...

Dwie zasady wam przekazać chciałem.
Rethink - pomyśl czy to potrzebne.
Reduce - ogranicz, nie kupuj tego, co zbędne...

RETHINK REDUCE

Ma pan rację, panie Wąchatek.
Od dziś będziemy wybierać mądrze
to, co wkładamy do koszyka.

A gratisy zbierać możemy?

Gdy ktoś cię zachęca do kupna czegoś niepotrzebnego,
powiedz "dziękuję, nie wezmę tego..."

Drogie panie, pamiętajcie, co mówiłem o zakupach.
Ale pomówmy jeszcze chwilę o waszych szafach.

A co my w szafach chowamy?

Tam tylko mnóstwo ubrań mamy.

Tak,
szafy nasze
pełne są odzieży.

Nie wolno! Ubrania też trzeba segregować!

Nie do czarnego kosza je ładować. Można je oddać do specjalnych sklepów z używaną odzieżą, wrzucać do pojemników na odzież lub do punktów, gdzie odbierają stare ubrania.

A gdy bluzki podarte, koszule poplamione, czy takie ubrania gdzieś oddamy?

Oczywiście, takie rzeczy też warto segregować i oddawać, bo można je przerobić.

Przerobić, ale na co?

Stare rzeczy, kto by je chciał?

Z bawełny zrobią szmatki do sprzątania, ze starej bluzy wypełnienie fotela. Tylko mocno poplamione i zabrudzone ubrania do kosza czarnego wyrzucamy.

Naprawdę?

A czy to naprawdę tak ważne, panie Detektywie?
Czy kilka koszulek wyrzuconych coś zmieni
na świecie?

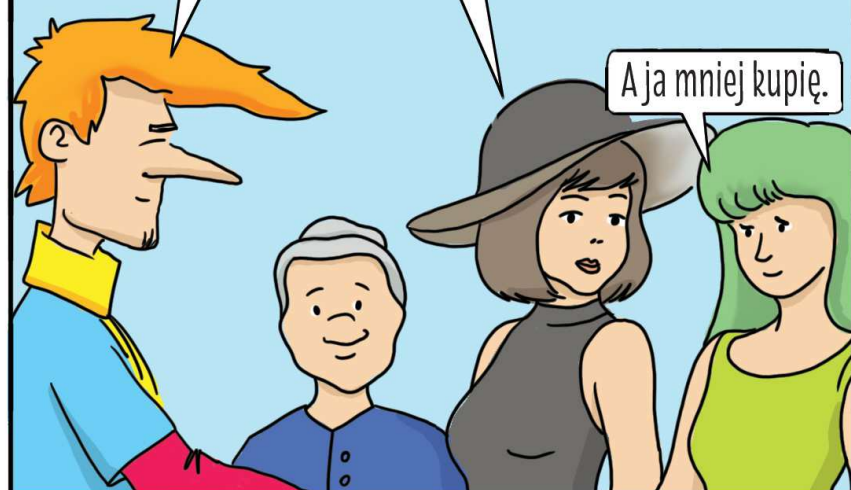
Oj, droga pani! Gdy milion ludzi tak pomyśli,
to góry śmieci NIE ZNIKNA, a świat się
NIE OCZYŚCI. Każda koszulka to praca i woda,
a jej wyrzucenie to dla Ziemi szkoda!

Planeta zyska,
ale wy też...

Już rozumiem, panie Detektywie -
oddam ubrania, nie wyrzucę do kosza.

A ja mniej kupię.

I mniej wydamy na to,
co zbędne i niepotrzebne.
W portfelu zostaną pieniądze.
Inaczej je wydamy - może
na wakacje?

Każda z was coś zrobić może dla planety
i dbać, żeby śmieci było mniej.

Panie Detektywie,
dziękujemy za wszystkie cenne rady.

Teraz już wiemy. Od dziś kupujemy mniej,
żeby pieniędzy nie marnować
i o planetę dbać.

Nauczę tych zasad dzieci.
Mało kupię - mało wyrzucę.

My już świat zmienimy i nasze dzieci tego nauczymy.

Ale ja powiem panu w sekrecie, że innym ludziom taką naukę przekazać też możecie.

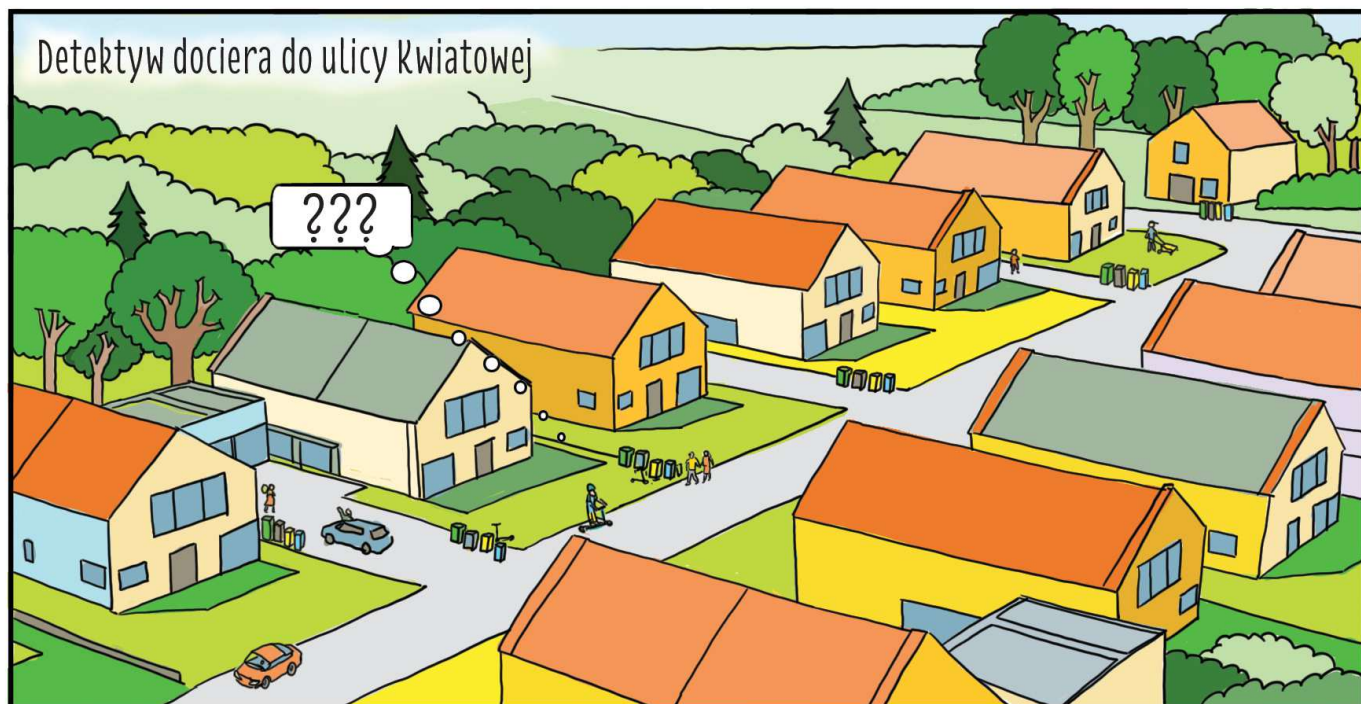
To prawda! Na ulicy Kwiatowej, ludzi dużo mieszka, a w ich koszach na śmieci często pełno dobrych rzeczy... zabawki, książki, prawie nowe ubrania...

Naprawdę? To na ulicę Kwiatową już jadę.

Do widzenia, panie Detektywie!

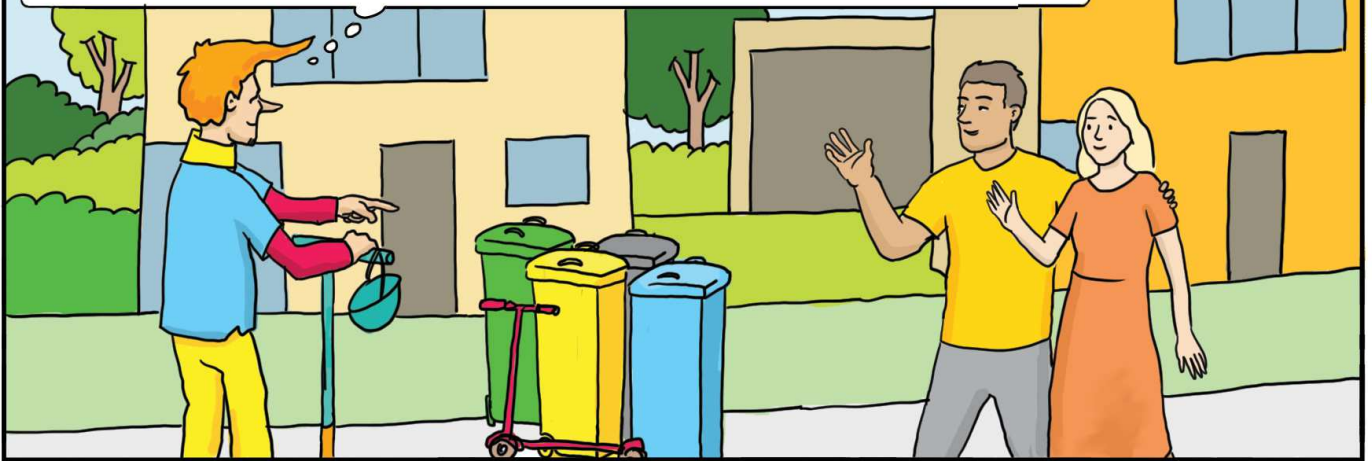
Do widzenia i dziękujemy za dobre rady.

Detektyw dociera do ulicy Kwiatowej

???

O! Widzę tu dużo rzeczy, które nie powinny w koszu wylądować.
Przecież one mogą trafić w inne miejsce i ktoś może nadal z nich korzystać

Dzień dobry, państwu. Oj, oj... hulajnoga prawie jak nowa w śmietniku leży...

???

Dzień dobry. To nasze śmieci i wyrzucamy co chcemy.
Kim pan jest?

Dzień dobry.

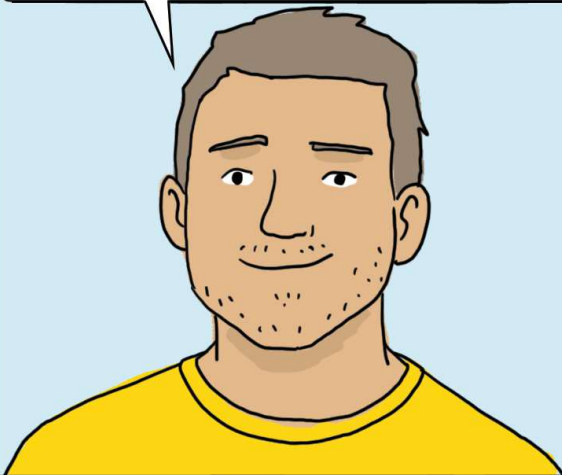
Jestem Detektyw Wąchałek. W koszu waszym zobaczyłem dobre rzeczy. Dlaczego wyrzucacie to, co nie jest zepsute?

Wszystko jest zepsute.
O! W tej hulajnodze zepsuł się hamulec.

Dzień dobry, sąsiadzie. Regał swoje odsłużył, teraz na wysypisko już się nadaje.

Poczekaj, on wygląda całkiem solidnie. Trochę porysowany, ale w garażu się przyda. Po co wyrzucać?

Ja go nie potrzebuję.

A ja już nowy zamówiłam.

Brawo! Sąsiad wyrzuca, ale drugi widzi w nim wartość. To właśnie REUSE - użyj ponownie.

REUSE

R

R

R

R

Lepiej, żeby regał służył w garażu, niż wylądował na wysypisku.

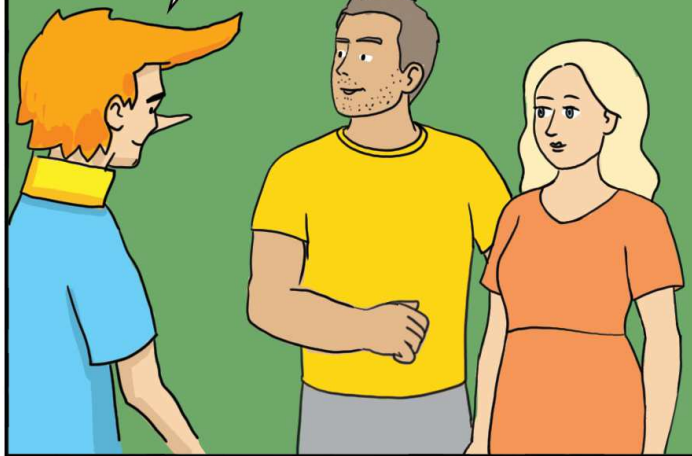
No właśnie. Wezmę go i jeszcze przemaluję, będzie jak nowy.

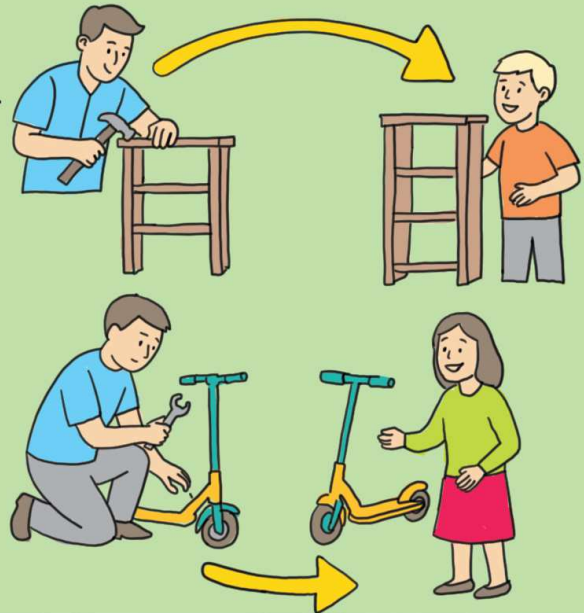
Są organizacje i punkty zbiórki, które przyjmują takie rzeczy.

Oni naprawiają je, a potem przekazują potrzebującym.

Dzięki temu, coś co dla jednych jest kłopotem, dla innych staje się skarbem.

No widzisz. Ty pozbędziesz się problemu, a ktoś inny zyska.

Może faktycznie, nie warto wszystkiego od razu wyrzucać.

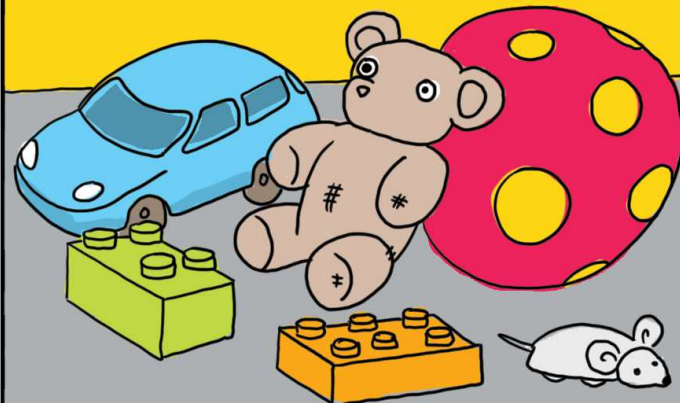
A co z innymi rzeczami?

Wiele rzeczy, których nie potrzebujecie, bo są stare, zniszczone lub nie pasują, można jeszcze wykorzystać.

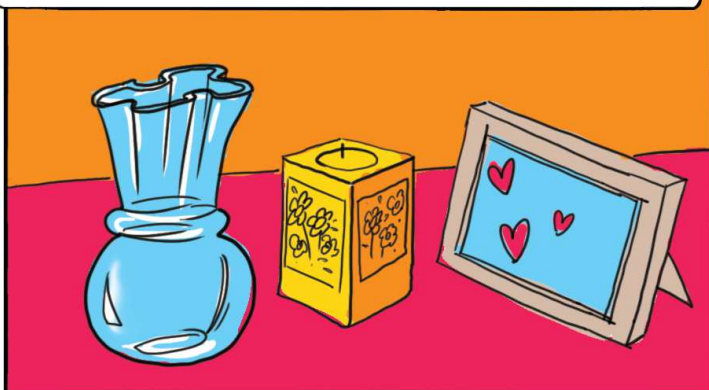
Na przykład niepotrzebne zabawki. Można je oddać do: świetlicy, domu dziecka, organizacji charytatywnej. Niech dzieci korzystają.

Przeczytane lub niepotrzebne książki można oddać do: biblioteki publicznej lub szkolnej, zrobić wymianę za coś innego lub sprzedać. Zawsze ktoś chętnie skorzysta z tej oferty.

Rzeczy nietypowe, które gromadzimy np. wazony, świece czy ramki też można wystawić na grupach w internecie np. OLX czy Vinted i są inni, którzy takie rzeczy chętnie wezmą i nie trafią one do śmieci.

To prawda, ja nawet stare farby oddałem, których nie potrzebowałem - dałem ogłoszenie na internecie i ktoś odebrał.

Takich rzeczy jest wiele np. stare doniczki, zegary, torby papierowe czy pudełka dla innych mogą być przydatne, ale to musimy sami dać ogłoszenie, że mamy coś do oddania.

Teraz już rozumiem. Nie wszystko musimy wyrzucać, prawie wszystko można oddać, bo może ktoś z tego skorzystać.

No proszę! Już widzę u was puste śmietniki i mnóstwo pomysłów jak pomagać innym.

Dokładnie!

Tak, panie Detektywie. Nauczył nas pan, że stare rzeczy mogą jeszcze komuś posłużyć.

A do kosza wyrzucimy naprawdę tylko to, co się nie nadaje do naprawy.

Dwa słowa - REUSE i REPAIR, a tyle dobrego mają w sobie. Dzięki takiej postawie mniej odpadów trafi do koszy na śmieci i na wysypisko, a więcej uśmiechów do ludzi.

Dziękujemy, teraz już będziemy bardziej dbać o planetę i nie wyrzucać wszystkiego do kosza.

W każdym wieku można się nauczyć czegoś mądrego i dobrego dla innych.

Bardzo mnie cieszą wasze słowa. Ja ruszam dalej, bo czuję, że jeszcze sporo śmieciowych tajemnic czeka na rozwiązanie.

Do widzenia, Detektywie. Dziękujemy za dobre rady i naukę.

Do widzenia.

Detektyw ruszył w stronę domu. Powoli kończył się dzień...

Nagle dostrzega znajome panie...

Dobry wieczór.

Dobry wieczór, panie Detektywie.

Ooo! Znowu widzę znajome twarze z pełnymi torbami. Mam nadzieję, że tym razem na liście było to, co naprawdę potrzebne!

Oj, panie Detektywie, jak zawsze coś zapomniałyśmy. Dziś rano nie kupiłyśmy żadnych napojów...

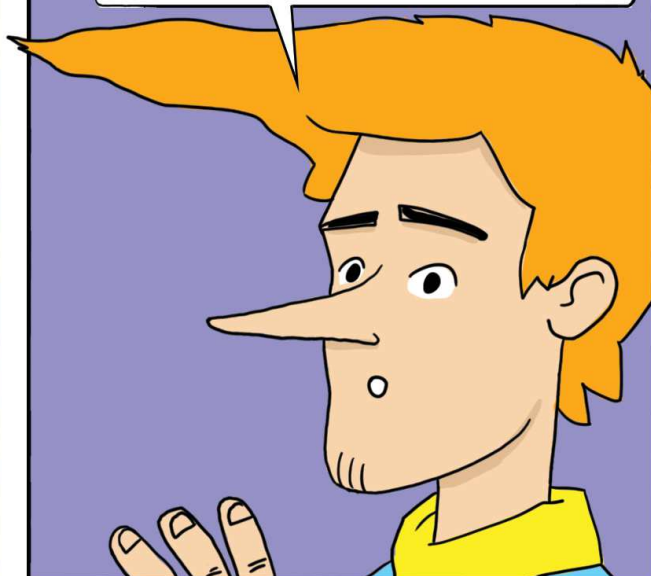

A każdy z nas pije coś innego.

Dzieci piją soki, mój mąż colę, a ja wodę z cytryną. Więc kilka butelek trzeba kupić.

Każdy kilka butelek kupi, a potem co...?

Gdzie te butelki panie wyrzucą?

Wyrzucam do żółtego kosza i po sprawie.

Albo do zielonego, jak są ze szkła.

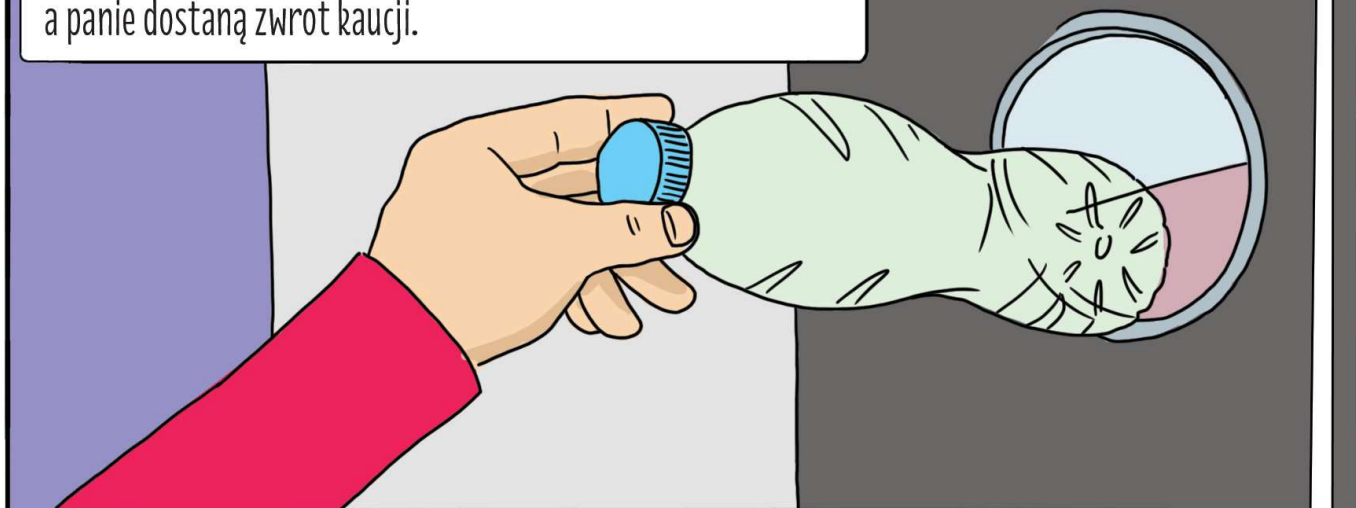
Już nie, drogie panie. Czy panie zauważyły nowy automat przy wejściu?

???

Ten szary z napisem "zwróć butelkę - odzyskaj kaucję!"
Wystarczy wrzucić butelki do automatu - automat je przyjmie,
a panie dostaną zwrot kaucji.

Czyli każdą butelkę można wrzucić do automatu?

I dostaniemy kaucję z powrotem?

Tak, dodatkowa opłata czyli kaucja
jest doliczana do każdej butelki
i puszki i płacimy wtedy więcej
za napój.

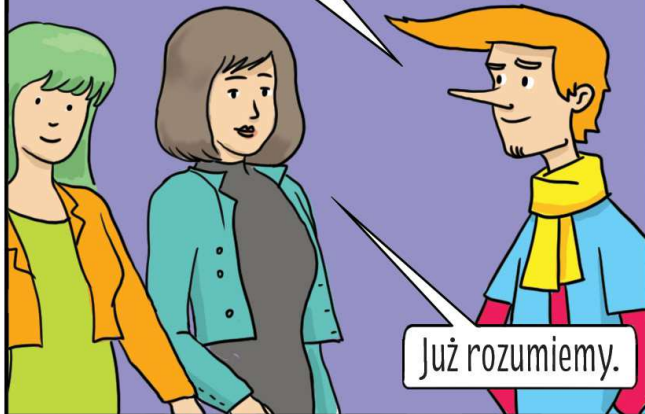

To wszystko fajnie brzmi,
ale gdzie my te butelki mamy trzymać.
W domu to już mało mamy miejsca na segregację.

Rozumiem, ale wystarczy jedno miejsce
np. karton, siatka w kącie w kuchni.
Potem idąc na zakupy zabieracie je ze sobą.

Już rozumiemy.

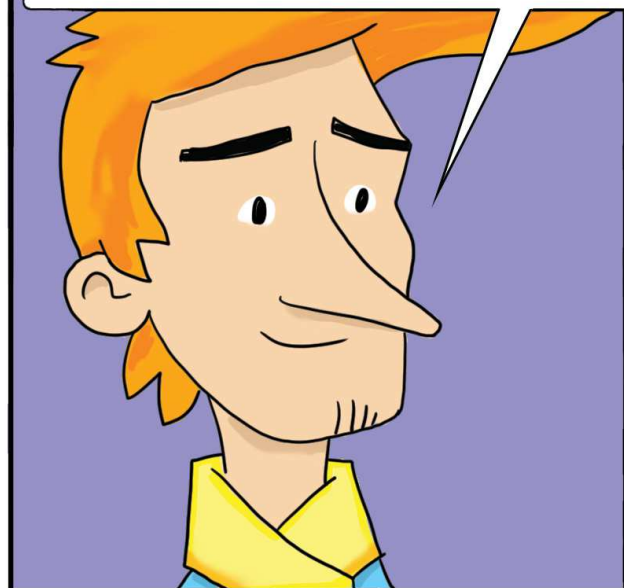
Czyli idąc na zakupy trzeba pamiętać o butelkach
jak o torbach... Zawsze zabierać ze sobą...!

DOKŁADNIE! Torba do ręki, butelka do drugiej
i ruszamy w EKO-misję. Tak właśnie wygląda
mądre kupowanie.

Brawo, panie! Tak właśnie powinno się dbać o środowisko!

W sumie, to dobre rozwiązanie.
Na początku będzie trudniej, ale nauczymy się.

A w żółtych i zielonych koszach
śmieci będzie mniej.

Detektyw pożegnał się z paniami i ruszył dalej w stronę domu.

Do widzenia i powodzenia, panie Detektywie.

Do widzenia.

W pobliżu domu spotkał sąsiada

Dobry wieczór, panie Januszu.

Janusza.

Dobry, dobry.

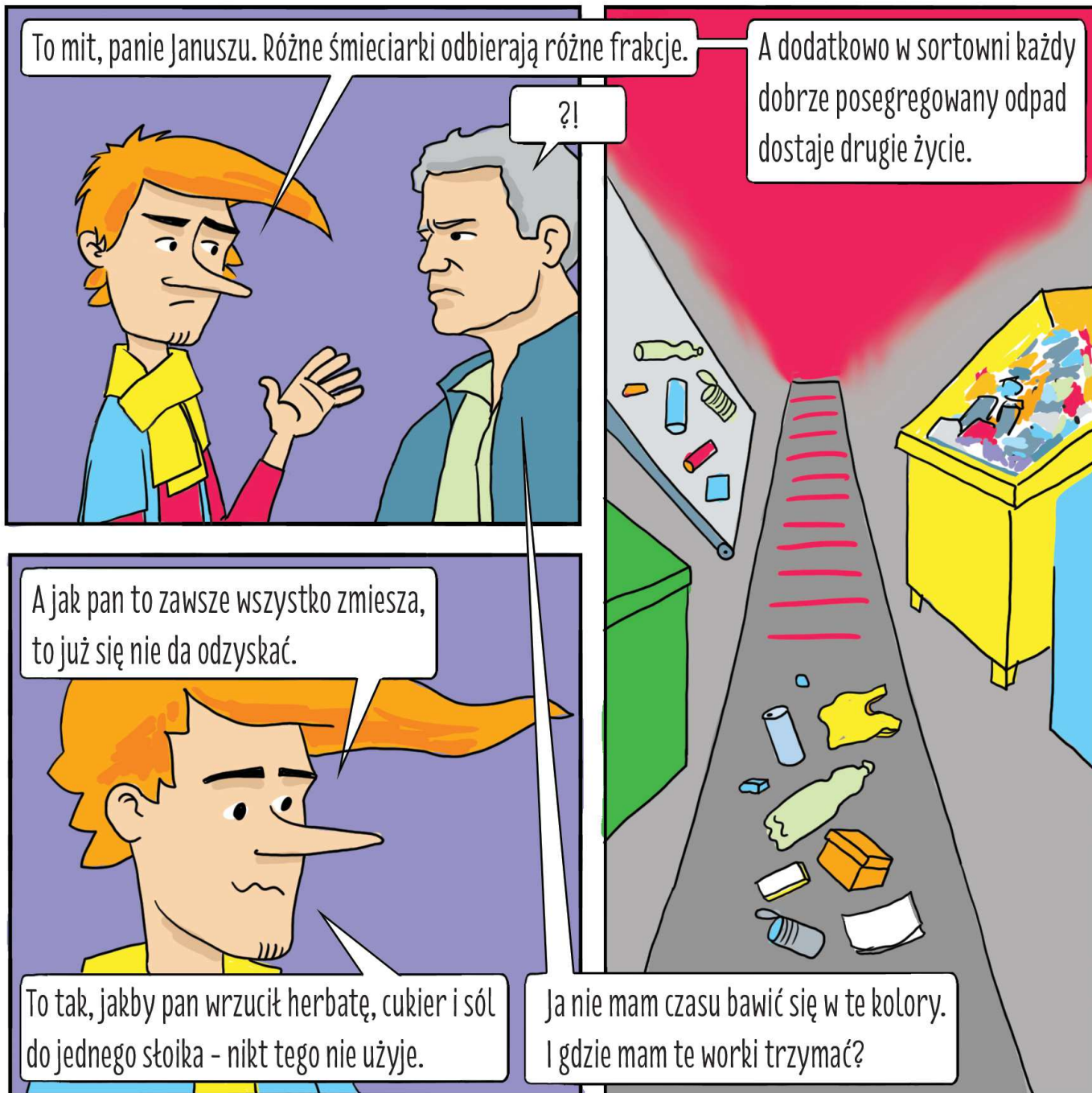
Widzę, że znowu wszystko do jednego kosza - plastik, papier i resztki jedzenia...

A co pan się wtrąca? Moje śmieci, moja sprawa. Pan się zajmie czymś pożytecznym.

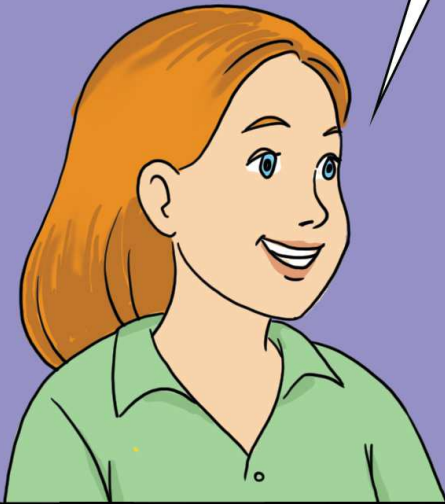
Ja już się zajmuję śmieciami - ale z misją, żeby było ich mniej. A jak pan wrzuci wszystko razem, to zmarnujemy surowiec, który można wykorzystać.

Eeee... panie. Co ja mam segregować jak jakiś specjalista. Ja nie mam czasu na to i ochoty!

Poza tym, potem to wszystko wrzucają do jednej śmieciarki!

I jak panu udała się EKO-misja?

Dziękuję, dobrze. Ludzi nauczyłem dziś wielu dobrych rzeczy.

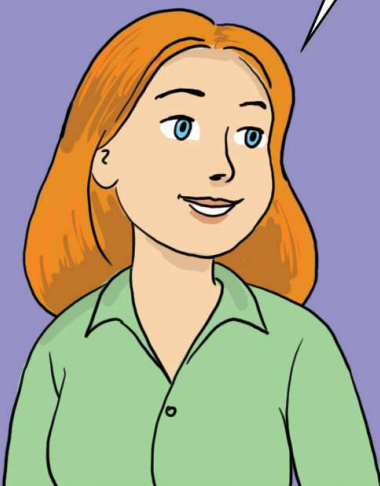

Nauczyłem ich że:

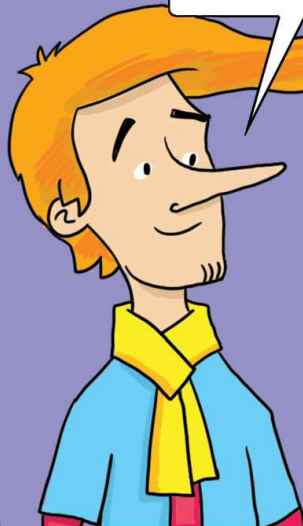
1. Warto planować zakupy
2. Nie brać zbędnych opakowań
3. Ograniczać zakupy i wyrzucanie dobrych rzeczy
4. Wiele rzeczy można ponownie wykorzystać
5. Warto naprawiać stare rzeczy, a nie wyrzucać
6. Każdy dobrze posegregowany śmieć może dostać drugie życie
7. Resztki jedzenia można zamienić w kompost
8. To, co nam niepotrzebne można oddać innym

RETHINK
REFUSE
REDUCE
REUSE
REPAIR
RECYCLE
ROT **REHOME**

Czyli misja wykonana i dzień udany?

Prawie. Jeszcze pana Janusza muszę przekonać do zmiany i segregacji.

???

Oj, panie Januszu, znów wszystko wyrzuca Pan razem. Ja też mam małe mieszkanie, a jednak daję radę.

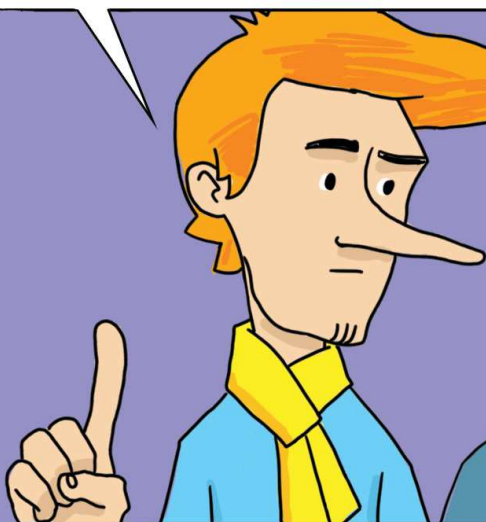

Pani ma cierpliwość, a ja nie. Po całym dniu pracy to ja mam dość śmieci.

Małe pojemniki mam, kolory na etykietach i porządek gotowy.

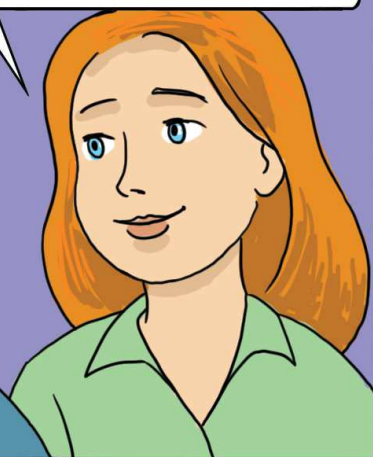
Dokładnie! A przez brak segregacji gmina musi płacić kary i rachunki za śmieci rosną.

???

To nie tylko śmieci, ale surowiec. Z plastiku powstaną nowe butelki, ze szkła stoiki, a z papieru zeszyty.

To co?! Przez mój worek rachunki idą w górę?

Niestety tak. A jakby każdy robił tak samo, to zamiast czystego miasta mielibyśmy górę odpadów i puste portfele.

No dobrze... Spróbuję.
Tylko te kolory muszę sobie zapisać.

To ja panu pomogę!
ŻÓŁTY - PLASTIK
NIEBIESKI - PAPIER
ZIELONY - SZKŁO
BRĄZOWY - BIO
CZARNY - RESZTA

I o to chodzi! Jeden dobry przykład
pociąga następnego.

Jak pani Basia daje radę, to i ja spróbuję.
Może to faktycznie nie takie straszne.

Brawo,
panie Januszu!

Myślę, że przekonaliśmy kogoś jeszcze.
Bo jak pan Janusz zacznie segregować,
to cały blok pójdzie w jego ślady.

Ha, no niech pan nie przesadza...
Ale pani Basiu od dziś ja też będę pilnował,
żeby każdy wyrzucał jak trzeba.

Eko słowniczek:

Automat do butelek (butelkomat) – maszyna w sklepie, do której wrzuca się puste opakowania (butelki i puszki), aby otrzymać zwrot zapłaconej przy zakupie kaucji.

ECO – skrót od słowa „ekologiczny”. Gdy coś jest „eco” (lub „eko”), znaczy, że jest dobre dla przyrody i nie szkodzi naszej planecie. Bycie „eko” to dbanie o środowisko, które nas otacza, także poprzez właściwe postępowanie z odpadami, takimi jak stare meble, ubrania, elektrośmieci czy puszki po farbie, aby nie szkodziły przyrodzie i ludziom.

Fracje odpadów – to różne rodzaje śmieci, np. papier, plastik, szkło, odpady bio (np. obierki z warzyw i owoców, skorupki z jajek).

Kaucja (system kaucyjny) – niewielka kwota pieniędzy, która doliczana jest do zakupu opakowań (butelki, puszki), którą dostajemy z powrotem, gdy zwrócimy opakowanie do sklepu.

Odpady zmieszane – śmieci, które nie nadają się do segregacji i nie można ich przetworzyć na inne produkty.

PSZOK (Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych) – specjalne miejsce, gdzie mieszkańcy mogą bezpłatnie oddać nietypowe śmieci, np. stare meble, opony, gruz, elektrośmieci.

Recykling – proces przetwarzania odpadów w nowe produkty, np. plastik w butelki, koce lub ubrania, papier w kartony lub papier toaletowy.

Segregacja śmieci – sortowanie odpadów na różne kategorie (papier, plastik/metal, szkło, bioodpady, zmieszane) w celu ich ponownego wykorzystania, co zmniejsza ilość śmieci na składowiskach.

Sortownia – miejsce, w którym ludzie i maszyny rozdzielają śmieci na różne rodzaje, aby przygotować je do dalszego wykorzystania.

Surowce – materiały takie jak np. papier, szkło, metal, z których można wykonać nowe produkty.

Zero Waste (zero śmieci) – to sposób życia, w którym staramy się nie wyrzucać rzeczy, lecz je ograniczać, używać ponownie, naprawiać i segregować, aby powstawało jak najmniej odpadów.

Zasady 8R – są to podstawowe zasady życia bez śmieci (Zero Waste).

Rethink (zastanów się) – myślenie przed zakupem czy na pewno potrzebujemy danej rzeczy. Jedna z zasad 8R.

Refuse (odmawiaj) – zasada, która uczy, aby nie brać rzeczy, których nie potrzebujemy, na przykład zbędnych reklamówek, ulotek czy jednorazowych przedmiotów. Jedna z zasad 8R.

Reduce (ogranicz) – zasada, która uczy, aby kupować mniej rzeczy i wybierać tylko te naprawdę potrzebne, dzięki czemu powstaje mniej śmieci. Jedna z zasad 8R.

Recycle (segreguj i przetwarzaj) – zasada, która polega na prawidłowym segregowaniu odpadów, aby mogły zostać ponownie przetworzone i wykorzystane. Jedna z zasad 8R.

Reuse (użyj ponownie) – zasada, która zachęca do używania rzeczy jeszcze raz, zamiast je wyrzucać, na przykład opakowań, pudełek czy ubrań. Jedna z zasad 8R.

Repair (napraw) – zasada, która uczy naprawiania zepsutych rzeczy, zamiast kupowania nowych, aby zmniejszyć ilość odpadów. Jedna z zasad 8R.

Rehome (znajdź nowy dom) – zasada, która zachęca do oddawania niepotrzebnych rzeczy, takich jak ubrania, meble czy zabawki, innym osobom, sprzedawania ich lub przekazywania do organizacji charytatywnych, zamiast je wyrzucać. Jedna z zasad 8R.

Rot (kompostuj) – to zasada, która polega na zamienianiu resztek jedzenia w kompost, czyli nawóz, który pomaga roślinom lepiej i szybciej rosnąć. Jedna z zasad 8R.

Celem projektu jest zwiększenie świadomości ekologicznej w zakresie prośrodowiskowych wzorców konsumpcji i kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa polegających na zapobieganiu powstawaniu odpadów, w tym ponownego użycia i naprawy przedmiotów, selektywnego zbierania odpadów oraz prowadzenia wszelkich działań w gospodarce odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, a także niemarnowania żywności.

Pomysły i teksty:

Halina Gajda

Natalia Holtzer

Agnieszka Michałek

Agnieszka Szymańska

Michał Hodana

Grzegorz Holtzer

Tomasz Michałek

Wiktor Szymański

Grafika: Maciej Szczurek-Maksymiuk

www.stowarzyszeniehelios.org

Kraków, 2025

www.mapadotacji.gov.pl

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

